

DETERMINAREA ANTROPOLOGICĂ A UNUI CRANIU DIN PERIOADA PREFEUDALĂ (SEC. VII-VIII) GĂSIT LA SÂNNICOLAU-MARE (JUD. TIMIȘ)

Marius Muntean

În anul 1992, în marginea unui canal săpat în vederea regularizării cursului râului Aranca în apropierea hotarului cu com. Saravale, am găsit un craniu uman. Craniul era situat la o adâncime de 50 cm, așezat pe partea stângă. Scheletul postcranial fusese excavat și nu a mai fost găsit.

Având în vedere poziția craniului, cadavrul a fost depus în decubit lateral, pe partea stângă, orientat N-S, cu capul spre sud și privirea spre vest. Posterior de occipital s-au găsit 5 podoabe din bronz. Podoabele sunt confecționate din tablă și sunt ștanțate. Patru au forma hemisferică, iar a 5-a are aceeași mărime cu celelalte și prezintă ornamente ștanțate. În concavitatea podoabelor era cositorită câte o tijă cu extremitatea liberă lățită (nituită).

La aceeași adâncime cu craniul, la aproximativ 30 cm de occipital, posterior de coloana vertebrală, s-au găsit 2 podoabe hemisferice identice cu primele 4. În apropierea mandibulei s-a găsit o mărgea de bronz. Craniul era culcat pe o fusoiolă din lut.

Inventarul se găsește la Muzeul Banatului. A fost datat și va fi publicat de Florin Medeleş.

Craniul a fost restaurat (Pl. I). Datele metrice și indicii (Tabel nr. 1) au fost determinați după metoda Martin.

Capacitatea cranică a fost determinat după metoda Lee-Pearson. Vârsta s-a estimat după abrazia dentară și după gradul de obliterare al suturilor craniene.

Rezultate

Craniul este brahicran moderat. Lungimea sa era la limita dintre craniile scurte și mijlocii, iar lățimea este mijlocie. Indicele de lungime-înălțime auriculară este hipsicran, iar cel de lățime-înălțime auriculară este metriocran. În normă verticală craniul are formă ovoidă.

Regiunea frontală se caracterizează printr-un relief supraorbital aplatizat. Lăţimea minimă a frunţii este situată la limita dintre frunţile foarte înguste şi înguste, iar lăţimea maximă a frunţii este foarte îngustă. Indicele frontal sagital este camemetop. Indicele parieto-frontal este stenometop. Indicele de curbură al parietalului indică un parietal aplatizat cu bose proeminente.

Polul cranian posterior se caracterizează printr-un occipital curb (indice de curbură 81,41). Indicele parieto-occipital indică un occipital mijlociu. Protuberanţa occipitală externă şi liniile nuchale sunt bine dezvoltate. Procesele mastoidiene au o dezvoltare medie. Din normă posterioară craniul are formă de casă. Circumferinţa orizontală a craniului este la limita dintre foarte mică şi mică, iar capacitatea craniană indică aristencefalia.

Înălţimea superioară a feţei este situată la limita dintre feţele joase şi mijlocii, iar înălţimea sa totală este joasă.

Lăţimea feţei este mijlocie spre lată. Starea de conservare fragmentară a arcadele zigomatice face măsurătoarea nesigură. Este posibil ca lăţimea feţei să fi fost cu 2-3 mm mai mare. Indicele facial total indică euriprosopia, iar indicele facial superior indică eurienia.

Înălţimea şi lăţimea nasului sunt mijlocii. Indicele nazal indică mezorinia. Apertura piriformă este un tip antropin.

Înălţimea orbitelor se situează între foarte scundă şi scundă. Lăţimea orbitelor este foarte îngustă.

Fosele canine sunt puţin adânci. Arcadele dentare au o formă parabolică. Incisivii centrali inferiori, incisivul lateral drept inferior şi molarul de minte inferior stâng sunt pierduţi post mortem. Molarii de minte sunt erupţi, dar nu a ting planul de ocluzie, iar rădăcinile lor sunt incomplet formate. Situaţia corespunde vârstei de 19-20 de ani. Abrazia dentară indică vârsta de 25-30 de ani. Incisivul lateral superior stâng lipseşte şi nici spaţiul său nu este conservat. Aceasta presupune anodonţia incisivului lateral stâng superior. Caninul inferior stâng are 2 rădăcini: una vestibulară şi alta linguală. Gonioanele sunt în ortopozitie.

Diagnoza tipologică

Craniul este brahicran curvoccipital, hipsicran şi metriocran. Faţa este aplatizată, joasă cu o lăţime mijlocie-lată, euriprosop-eurienă. Nasul este drept cu indice nazal mijlociu. Orbitele sunt mici. Aceste date plasează craniul aproape de tipul alpin.

Diferenţele faţă de tipul alpin constau în înălţimea mai mică a feţei, frontalul mai îngust, camemetop.

Aceste date permit încadrarea în tipul protoalpin sau laponid (cf. Kiszely, 9, 1976).

Stabilirea sexului este dificilă. Datele metrice şi indicii cranieni se încadrează în zona ne semnificativă (Beliş, 1995).

Nici morfologia craniană nu este de mare ajutor, deoarece la tipul alpin dimorfismul sexual este puțin marcat.

Analogii pentru acest tip de craniu și din aceeași epocă sunt numeroase: d. ex. Liptak, din determinările a 711 cranii află 33% de tip pamirian, alpin și laponid (Cf. Kiszely, 1979, p. 205).

Prin urmare, craniul putea să aparțină unui individ de sex feminin, dar nu se exclude nici apartenența sa la sexul masculin.

Concluzii

Craniul descoperit la Sânnicolau Mare a aparținut unui adult, de sex nedeterminat și aparține tipului protoalpin.

BIBLIOGRAFIE

1. BELIȘ V., *Tratat de medicină legală*, vol. II., București, 1995.
2. KISZELY I., *Sirok csontok emberek*, Gondolat-Budapest, 1976.
3. MAXIMIAN C., *Sărata-Monteoru. Studiu antropologic*, 1962.
4. MARTIN R., SALLER K., *Lehrbuch der Anthropologie*, Fischer Verlag, 1957.

ANTHROPOLOGICAL DETERMINATION OF AN EARLY MEDIEVAL HUMAN SKULL FOUND NEAR SÂNNICOLAU MARE, TIMIȘ COUNTY

S u m m a r y

The skull has accidentally been found in the slope of a ditch near of the Sânnicolau Mare.

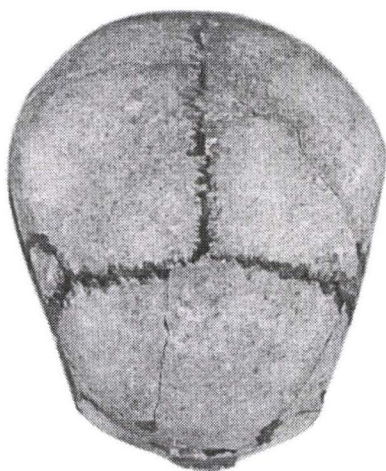
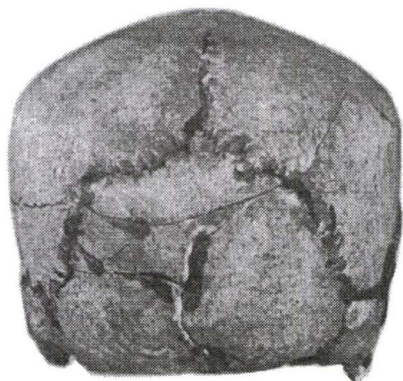
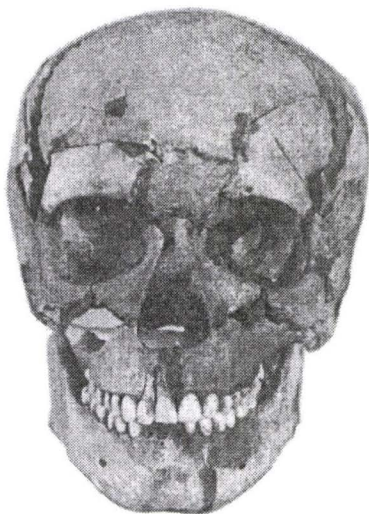
On the basis of the bronze pieces with which it associated, the grave have been dated to the Early Middle Age in the early Avar period.

The skull belonged to a human deceased around 25-30 years. On the basis of the metric indices and the crania indices the skull has been assigned to the proto - alpine type and has undefined gender.

Nr. crt.	Nr. crt.	1	2	3	4	5	6
	Nr. morminte						
	Sexul						
	Vârsta						
Nr. crt.	Nr. Martin						
1	g - op	1	178				
2	g - l	2	176				
3	n - l	2a	173				
4	g - l	3	171				
5	n - l	3a	171				
6	cu - cu	8	144				
7	ba - b	17	121				
8	n - ba	5	105				
9	po - b	20	122				
10	ft - ft	9	92				
11	co - co	10	110				
12	au - au	11	123				
13	ast - ast	12	107				
14	circum. orizontală	23	503				
15	arc n - o	25	343				
16	arc n - i	25a	298				
17	arc n - b	26	117				
18	arc b - l	27	115				
19	arc l - o	28	113				
20	n - b	29	108				
21	b - l	30	104				
22	l - o	31	92				
23	ba - o	7	35				
24	Lăt. foramen magnum	16	29				
25	zy - zy	45	133*				
26	ba - pr	40	98				
27	n - pr	48	64				
28	n - gn	47	107				
29	fml - fml	43	100				
30	zm - zm	46	-				
31	ol - sta	62	-				
32	ern - ern	63	-				
33	n - ns	55	50				
34	Lătjimea orific. nazal	54	25				
35	mf - ek	51	35				
36	Înălțimea orbitei	52	29				
37	mf - mf	50	-				
38	fmo - fmo	43 (1)	91				
39	eu - eu	lc	80,9				
	g - op						
40	ba - b	lv (1)	67,97				
	g - op						

41	po - b g - op	lv (2)	68,53				
42	ba - b cu - cu	lt 1	67,97				
43	po - b cu - cu	lt 2	84,72				
44	ft - ft co - co	llf	83,63				
45	ft - ft cu - cu	llf	63,88				
46	ast - ast cu - cu	Tea	74,30				
47	b - l n - b	lfpl	98,11				
48	n - b arc n - b	lcf	90,54				
49	b - l arc b - k	lcp	92,03				
50	l - o arc l - o	lgo	81,41				
51	Lăt. foramen magnum ba - o	lco	82,85				
52	zy - zy cu - cu	Te. j	92,36				
53	n - pr zy - zy	lfs	48,12				
54	n - gn zy - zy	lft	80,45				
55	Lăt. orif. nazal n - ns	ln	50,0				
56	Înălțimea orbitei onf - ek	lo	82,85				
57	ern - ern ol - sta	lp	-				
58	Capacitatea cranină	38	1500,7				
59	kdl - kdl	65	109				
60	go - go	66	96				
61	Lătjimea bimentonieră	67	50				
62	ld - gn	69	30				
63	Înălțimea la foramenul mentonier	69 (1)	28				
64	Lătjimea la foramenul mentonier	69 (3)	12				
65	Înălțimea ramurei	65	55				
66	Lătjimea minimă a ramurii	71 (1)	32				
67	Unghiul mandibular	79	117°				
68	Lătjimea minimă la foramenul mentonier Înălțimea minimă la foramenul mentonier	lr	92,85				
69	Lătjimea minimă a ramurii Înălțimea minimă a ramurei	lram	58,18				
70	go - go Kdl - Kdl	llm	88,07				

Tabel nr. 1.

Pl. I.

